

De trend is het afgelopen decennium onmiskenbaar dat gemeentes de ambitie nastreven om regiegemeentes te worden en facilitaire taken steeds meer afschuiven op verenigingen. Veelal wordt deze verandering gedreven door het feit dat gemeentes minder geld te besteden hebben. Hierdoor ontstaan allerlei nieuwe, creatieve concepten, alhoewel dit bij tennisverenigingen en hockeyverenigingen al jarenlang gebeurt. Fieldmanager vraagt een aantal betrokkenen om hun visie.

Auteurs: Santi Raats en Hans Slender

De foto's laten dertig vrijwilligers zien van voetbalvereniging VWC in Munnekeburen, die onlangs hun sportpark aan het opknappen waren. Sinds enkele jaren zijn de velden geprivatiseerd. De vrijwilligers knapten de dug-outs op, spoten reclameborden schoon, wieden onkruid, snoeiden bomen en struiken, repareerden van alles en nog wat, en maakten schoon. Ook privatiseert de gemeente Munnekeburen in de toekomst de kleedaccommodatie.

Eigen bijdrage

Dit is een radicaal voorbeeld van verzelfstandiging van verenigingen. Er zijn echter verschillende mate van verzelfstandiging, hetgeen niet altijd even vrolijk wordt opgepakt door clubs aangezien zij een grotere mate van verantwoordelijkheid niet gewend zijn. Vaak gaat het wel goed. In Epe besloot de raad eind mei tot de aanleg van vijf kunstgrasvelden, met een eigen bijdrage van de clubs. Ook gemeente Urk verlangde een eigen bijdrage van de plaatselijke S.V. Urk bij de aanleg van een kunstgrasveld. In beide gevallen waren de leden bereid om de contributieverhoging te betalen die hun clubs hadden doorgevoerd om tot de eigen bijdrage te komen. Voorzitter van de sportvereniging Gerrit Meun: 'De gemeente heeft de exploitatiehuur verhoogd. Daardoor hebben wij een contributieverhoging van, naast de verhoging die gelijk is aan de inflatiecorrectie, van 5 procent. Met 1.100 leden is dat redelijk te dragen.'

Sportveldbeheerder bij de gemeente Urk Wouter Hakvoort vindt het niet meer dan logisch dat de gemeente dit van de verenigingen vraagt. 'Clubs moeten meer op

eigen benen staan. Grote verenigingen zoals de Aikido-vereniging met 350 leden pikken het niet meer dat er zoveel geld naar de voetbalverenigingen gaat voor kunstgras. Vanaf nu moeten clubs die kunstgras willen een flinke eigen bijdrage betalen. Ook het onderhoud van de opstallen is voor eigen rekening. Wanneer clubs op eigen benen staan, passen ze beter op hun accommodatie.'

Van privatisering kan echter nog lang geen sprake zijn in Urk, waarschijnlijk gebeurt dat nooit, aldus Hakvoort: 'Bij ons geldt dat de politiek gevoelig is voor de voetbalvereniging, die heeft veel leden en dat zijn dus veel kiezers. Dat zal bij veel andere gemeentes ook zo zijn. Maar je weet nooit hoe de politieke wind in de toekomst waait.' Naast een kunstgrasveld krijgt S.V. Urk een constructie om reclameborden op te hangen en een automatische beregeningsinstallatie. Per jaar betaalt de vereniging circa 17 duizend euro aan de gemeente, die het bedrag voorfinanciert.

Eigen aanleg en beheer

Niet alleen vraagt een gemeente om eigen bijdrages, ook verlangen gemeentes vaker dat verenigingen zelf voor het onderhoud van veld en accommodatie zorgen, vaak met hulp van onderhoudssubsidie. Of zelfs dat de club zelf het veld aanlegt. In dat geval geeft een gemeente een bedrag aan de club waarmee ze een veld moeten aanleggen. Dit verandert de markt ingrijpend, aannemers zitten nu met een bestuursvoorzitter om tafel in plaats met de besteksschrijver van een gemeente. In het interview met wethouder Leo van der Zon van de gemeente Teylingen elders in dit nummer blijkt dat het voorkwam dat de aannemer een identiek werk deed op dezelfde locatie voor meer geld dan de gemeente had begroot, waardoor de aanleggende club erop moest toelagen uit eigen zak. Wanneer verenigingen geen adviezen inwinnen, zal dit ongetwijfeld in meer gevallen voorkomen.

Adviesbureaus

Sander Akkerman van Adviesburo De Meent merkt ook dat de kennis van verenigingen vaak nog tekort schiet, met name voor van aanleg van kunstgras. 'Adviesburo De Meent heeft in toenemende mate contact met verenigingen', verklaart Akkerman. 'In deze veranderende markt zie je regelmatig gebeuren dat door gebrek aan voldoende financiële middelen een gemeente die aanvankelijk kunstgras aan

zou leggen, op het laatste moment de club een bijdrage geeft en de aanleg van het veld op de club afschuift. Dan begeleiden we een club niet in aanbesteden, maar in het toetsen op kwaliteit en volledigheid van aanbiedingen van aannemers die er al liggen. En uiteraard om de financiële toets uit te voeren. De deskundigheid van de verenigingen is vaak niet toereikend op deze vlakken, met name op het specifieke vlak van kunstgras. Natuurlijk helpen we graag verenigingen, maar onze core business is het adviseren van gemeentes, waarbij we de volledige engineering verzorgen inclusief de aanbestedingsprocedures.'

Aannemers

Robin Castelijns van aannemer Krinkels ziet voordeel in het samenwerken met verenigingen: 'Het klopt dat bij verenigingen de kennis veel minder is. Dat biedt voor ons mogelijkheden. De belangrijkste zijn het inbrengen van onze eigen kennis en expertise. Daardoor kunnen we hogere kwaliteit en betere service bieden. Dat is niet altijd mogelijk via openbare aanbestedingen, alhoewel op dat vlak de markt natuurlijk ook veel aan het veranderen is, met toenemende aantallen UAV GC-contracten waarbij het risico bij de aannemer ligt.'

15 jaar privatisering sportaccommodaties

Hans Slender, docent Sportmanagement aan de Hanze Hogeschool, heeft onderzoek gedaan naar 15 jaar privatisering van sportaccommodaties. 'Begin jaren negentig werd er gestart met de grootschalige privatisering van sportaccommodaties. Na de kerntakendiscussie binnen gemeenten eind jaren tachtig, kwamen veel gemeenten tot de conclusie dat het beheren van sportaccommodaties niet meer tot hun kerntaken behoorde. In het begin werden vooral kleine taken afgestoten en behield de gemeente de verantwoordelijkheid over de lange termijn. Inmiddels is het privatiseren echter steeds verder doorgevoerd.'

Slender geeft voorbeelden: 'Het afstoten van gemeentelijke taken richting de vereniging kan in vele gradaties voorkomen. Zo kan er gestart worden met het afstoten van kleine taken als klein onderhoud, groenonderhoud en dergelijke. Deze vorm van verzelfstandiging wordt contractmanagement genoemd. Er worden afspraken gemaakt tussen de gemeente en de vereniging over waar de verschillende taken komen te liggen en wat de gevolgen zijn voor de huurkosten. De

verzelfstandiging kan verder worden doorgevoerd als er een privaatrechtelijke rechtspersoon wordt opgericht (stichting, BV of NV) die in handen is van de gemeente (verregaande verzelfstandiging) of een commerciële instelling (privatisering). De gemeente en de rechtspersoon sluiten een overeenkomst waarin wordt vastgelegd welke taken worden overgedragen. De gemeente stelt een aantal eisen aan de exploitant, dit vanwege de verantwoordelijkheid die de gemeente in principe houdt. Hierover moet tussen de exploitant en de gemeente onderhandeld worden. Zaken die besproken worden zijn gemeentelijke subsidies, gemeentelijke eisen, garanties in onderhoud, aansprakelijkheid, sancties en dergelijke. Privatisering is de meest vergaande vorm van zelfstandiging voor sportaccommodaties, een vorm die nog steeds meer doorgevoerd wordt.'

Reden van privatisering

Het initiatief voor de privatisering zal in veel gevallen bij de gemeente liggen, die dit in hun beleid vastgelegd heeft. Dit wil echter niet zeggen dat de gemeente de enige winnaar is bij een goede privatisering, aldus Slender. Het is in principe altijd de bedoeling een win/win situatie te creëren. Voor de gemeente ligt vaak aan het privatiseringsbeleid ten grondslag dat zij vindt dat het onderhoud van gebouwen niet tot haar kerntaken behoort.

Slender: 'Natuurlijk speelt vooral het financiële aspect een grote rol, want het onderhouden van accommodaties is een dure aangelegenheid. Vooral voor het onderhoud van sportkantines willen gemeente niet graag financieel verantwoordelijk zijn, aangezien deze feitelijk niks met sport te maken hebben. Ook een voordeel voor de gemeente is dat de verkoop van een accommodatie, ondanks dat dit vaak ver onder marktwaarde plaatsvindt, de gemeente in staat stelt de boekwaarde van de accommodatie in één keer af te schrijven. Op haar beurt krijgt de vereniging met de privatisering meer vrijheid. Het onderhoud kan sneller en efficiënter plaatsvinden en er is de mogelijkheid een stuk zelfwerkzaamheid aan de dag te leggen. Verder blijken veel gemeenten slecht in staat in te springen op de nieuwste ontwikkelingen in de markt. De specifieke marketingkennis en het vermogen om de juiste innovaties te verrichten blijken in commerciële organisaties beter te verlopen. Al met al voldoende reden om tot privatisering over te gaan.'

Risico's en voordelen

Waar het privatiseren in veel gevallen enkel voordelen leek op te leveren voor beide partijen, blijkt in praktijk dat er toch risico's kleven aan het privatiseren. 'De instelling of vereniging zal financieel rond moeten komen en moet daardoor vaak keuzes maken', legt Slender uit. 'Zo kan het zijn dat de accommodatie op minder rendabele uren gesloten wordt, dat de contributies of entreprijzen omhoog moeten, of dat het onderhoud wat blijft liggen. Net als voor gemeenten kan het ook voor verenigingen moeilijk zijn om voldoende in te spelen op de snel veranderende markt. Ook voor het personeel en de vrijwilligers kan het moeilijk zijn om in de nieuwe situatie zich thuis te voelen. Beide partijen hebben in dergelijke gevallen wellicht wel financieel voordeel gehad bij de privatisering, maar het is wel ten koste gegaan van de kwaliteit van het sportproduct.'

Privatisering heeft ook duidelijk voordelen, is Slender achter gekomen. 'Volgens het ministerie van VWS zijn de resultaten van de privatisering van sportverenigingen vaker positief dan negatief te noemen. Waar de gevolgen wel eens nadelig uitpakken voor het onderhoud, blijkt dat de accommodaties financieel wel steeds beter geëxploiteerd worden. Het aantal accommodaties neemt in deze periode nauwelijks meer toe, de winst zit hem vooral in de manier waarop de accommodaties gebruikt worden.'